

Ekebyholmsskolan AB

Org.nr. 556251-2425

Beslut efter uppföljning för grundskola och gymnasieskola

efter riktad tillsyn av Ekebyholmsskolan belägen i
Norrtälje kommun

Skolinspektionens beslut efter uppföljning av tillsyn av Ekebyholmsskolan

Med anledning av den rådande situationen med risker för smittspridning av Covid-19

Många skolor är i dagsläget starkt påverkade av de åtgärder som vidtas med anledning av Covid-19. Följden kan vara stor frånvaro av personal eller att resurser måste tas i anspråk för nya förhållanden. För gymnasieskolan och vuxenutbildningen gäller särskilda rekommendationer. Skolinspektionen anpassar för närvarande på olika sätt sin tillsyn och granskning. Mer information finns på www.skolinspektionen.se. Vi följer kontinuerligt situationen och hur den påverkar skolsystemet i olika delar av landet. Eftersom skolan fortfarande är aktiv och ska fortgå men under andra omständigheter menar Skolinspektionen dock att det är viktigt att meddela bedömningen efter den tidigare tillsynen eller granskningen som redan ägt rum. Skolinspektionen har i detta beslut satt uppföljningstiden med hänsyn till rådande omständigheter. Uppföljningstiden kan komma att förlängas ytterligare om förutsättningarna förändras. Om du som huvudman behöver längre uppföljningstid kontakta Skolinspektionen för prövning.

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Ekebyholmsskolan AB att vid vite av 100 000 kronor senast den 16 september 2020 vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart. Om Ekebyholmsskolan AB inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet.

Nedan redovisas de åtgärder som Skolinspektionen anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Ekebyholmsskolan AB inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Undervisningen är icke-konfessionell. Vid fristående skolenheter är deltagande vid konfessionella inslag i utbildningen frivilligt. (1 kap. 6-7 §§ skollagen; Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, grundläggande värden)
- Undervisningen är saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund. (1 kap. 5 § skollagen; Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet, 5. Kursplaner)

- Undervisningen utgår från och omfattar målen i läroplanen och respektive kursplan. (Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 5. Kursplaner)

Åtgärder som huvudmannen behöver vidta

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristerna.

- Se till att undervisningen om evolutionsteorin i ämnet biologi i grundskolan är icke-konfessionell, saklig, allsidig och vilar på vetenskaplig grund, samt är förenlig med kursplanen för ämnet biologi i grundskolan. I detta ingår att
 - i planering och genomförande av undervisningen utgå från ämnets syfte och ta upp det centrala innehållet såsom det beskrivs i kursplanen och Skolverkets kommentarmaterial.
 - eleverna ska få undervisning om livets utveckling och mångfald utifrån evolutionsteorin, inklusive den för biologiämnet centrala kunskapen om artbildning och att allt liv på jorden har utvecklats från en gemensam urform.
 - säkerställa att undervisningen skapar förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden.
 - bildspel, inlämningsuppgifter och annat undervisningsmaterial som används i undervisningen om evolutionsteorin är icke-konfessionellt, sakligt, allsidigt, vilar på vetenskaplig grund och är förenligt med kursplanen i biologi.
 - att undervisningen på skolan, i såväl ämnet biologi som i andra ämnen, inte gör att eleverna kan få ett intryck av att evolutionsteorin är ifrågasatt inom dagens vetenskapliga konsensus.
- Se till att deltagande i konfessionella inslag på morgonsamlingarna i grundskolan och gymnasieskolan är frivilligt för eleverna och att det rör sig om reell frivillighet. I detta ingår att
 - se till att det inte är obligatorisk närvaro på morgonsamlingar, dvs. att det ska vara helt frivilligt för eleverna att delta i morgonsamlingarna, om skolan fortsätter att ha konfessionella inslag på morgonsamlingarna likt det sätt som konstateras i detta beslut. Det får då inte förekomma viktig information om skolans verksamhet eller annat innehåll på morgonsamlingarna, som kan göra att elever känner sig tvingade att delta i dem.

Skolinspektionen förutsätter att huvudmannen och rektorn snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna. Om det är möjligt får bristerna avhjälpas på annat sätt än vad som angivits ovan.

Bakgrund

Skolinspektionen genomförde en riktad tillsyn av Ekebyholmsskolan AB (org.nr. 556251-2425), huvudman för Ekebyholmsskolan, under 2018. Skolinspektionen fattade den 10 december 2018 beslut efter tillsyn för Ekebyholmsskolan och bedömde att det förelåg brister i verksamheten avseende såväl grundskolan som gymnasieskolan. De brister som konstaterades i beslutet var att det i utbildningen förekom konfessionella inslag vid morgonsamlingar som inte var frivilliga att delta i och att undervisningen om evolutionsteorin i ämnet biologi inte alltid uppfyllde kraven på att undervisning ska vara icke-konfessionell, saklig och allsidig samt vila på vetenskaplig grund. Skolinspektionen har nu gjort en uppföljning av dessa brister.

Uppföljningen bygger på en redovisning av vidtagna åtgärder som Ekebyholmsskolan AB inkom med den 11 mars 2019, uppgifter lämnade vid uppföljningsbesök på skolan den 16–18 april 2019 samt kompletteringar och yttranden som inkommit efter uppföljningsbesöket, senast i november 2019. Skolinspektionen har som en del i sin utredning även inhämtat ett yttrande från Skolverket, daterat den 3 oktober 2019. Huvudmannen har fått möjlighet att yttra sig över utredningen.

Sammanfattning

Vid uppföljning av tidigare beslut konstaterar Skolinspektionen att huvudmannen inte avhjälp samtliga påtalade brister. Skolinspektionen bedömer att biologiundervisningen om evolutionsteorin i *grundskolan* fortfarande inte är förenlig med författningarnas krav på att undervisningen ska vara icke-konfessionell, saklig, allsidig och vila på vetenskaplig grund. Vidare sker inte denna undervisning i enlighet med kursplanen i biologi. Skolinspektionen har dock inte i sin utredning kunnat hitta belägg för annat än att biologiundervisningen om evolutionsteorin i *gymnasieskolan* numera sker i enlighet med författningarnas krav.

Skolinspektionen bedömer vidare att det fortfarande förekommer konfessionella inslag på Ekebyholmsskolans morgonsamlingar i grundskolan och gymnasieskolan. Det är i och för sig tillåtet att ha konfessionella inslag i utbildningen vid en fristående skola men deltagandet måste då vara frivilligt. Skolinspektionen anser inte att det är frivilligt på Ekebyholmsskolan, förutom avseende elevernas deltagande i bönen som ibland förekommer på morgonsamlingen.

Nedan motiveras dessa bedömningar var för sig.

Motivering till bedömning av brister

Undervisningen i biologi i grundskolan uppfyller inte kraven på att vara icke-konfessionell, saklig, allsidig och vila på vetenskaplig grund

Hur har undervisningen gått till?

Av Skolinspektionens utredning framkommer att undervisningen om evolutionsteorin för elever i årskurs 9 under våren 2019 har innehållit fyra till sex lektioner och att en av dessa har ägnats åt bland annat argument mot evolutionsteorin. Elever och biologiläraren bekräftar i intervjuer att läraren har undervisat eleverna kring teorier som kritiserar evolutionsteorin. Den aktuella läraren uppger bland annat att hen går igenom hur det funkar enligt evolutionsteorin och andra teorier, och att det finns de som är emot evolutionsteorin och lyfter vissa vetenskapliga argument.

Vidare framgår att det material som har använts för undervisningen bland annat består av en planering, ett bildspel och inlämningsuppgifter. Bildspelet "Evolutionsteorin & teorier om livets utveckling" innehåller 146 bilder, varav mer än hälften motsvarar de punkter som nämns i planeringen under rubriken "Vetenskaplig kritik och skiljaktiga uppfattningar". Dokumentet "Evolution – Uppgifter för inlämning" består av tio uppgifter som eleverna ska besvara. Utöver uppgifter om evolutionsteorin och dess historiska bakgrund förekommer en uppgift där eleverna ska hitta och beskriva ett naturvetenskapligt argument mot Darwins teori. Vidare förekommer en uppgift där eleverna ska beskriva huvudargumenten som förs fram av de som ställer sig bakom rörelsen Intelligent Design¹. Vidare förekommer följande uppgift. "Ibland förekommer det debatter mellan kreationister² (skapelsetroende) och evolutionister. Försök att argumentera för antingen evolution eller skapelse med två olika argument. (Det betyder att du måste sätta dig in i det du väljer att argumentera emot.)"

Utredningen visar vidare att det finns en samsyn på skolan kring undervisningen om evolutionsteorin, innebärande bland annat att det finns en enighet om att kritik mot evolutionsteorin ska tas upp i biologiundervisningen. Rektorn beskriver bland annat att om man bara visat evolutionsteorin utan att visa den vetenskapliga kritik som finns hade det blivit snedvridet. Av utredningen framgår vidare att rektorn följt planeringen av undervisningen och varit med på flera lektionspass. Huvudmannen beskriver att det

¹ Intelligent Design, ID, är en idé om att en intelligent kraft är inblandad i uppkomsten av den levande naturen. Uttrycket myntades 1989 av Percival Davis och Dean H. Kenyon, men idéerna om ID förs nu fram främst av den konservativa kristna tankesmedjan Discovery Institute i Seattle, USA, i form av kampanjer som syftar till att påverka allmänhetens åsikter och att förmå ansvariga politiker att föra in ID i biologiundervisningen i skolorna. Källa: <http://www.ne.se> (hämtad 2019-12-03).

² Kreationism: föreställningen att världen skapades i enlighet med berättelsen i Första Mosebok, dvs. på sex dagar vid en bestämd historisk tidpunkt, oftast beräknad till ca 4000 år f.Kr. Termen används främst om moderna idéer som omfattar kreationismen i opposition mot Darwin och den moderna evolutionismen. Det är främst s.k. fundamentalistiska trossamfund och partier – både kristna och judiska – som hävdar kreationismen och som krävt och kräver att den i skolundervisningen ska likställas med darwinismen eller ersätta denna. Källa: Nationalencyklopedien, 1993, Höganäs.

finns en bredd i perspektiv om livets uppkomst eller evolutionen och att de inte ska tala om för eleverna hur de ska tänka eller att ena sidan är falsk eller sann.

Skolverkets yttrande om undervisningen

Skolinspektionen har inom ramen för detta ärende begärt in ett yttrande från Skolverket angående den aktuella undervisningen om evolutionsteorin. Som underlag för sitt yttrande har Skolverket fått ta del av det ovan nämnda dokumentet för planering, det bildspel som använts och inlämningsuppgifterna. Skolverket har även fått ta del av protokollet från intervjuerna som gjordes vid skolbesöket och huvudmannens kommentarer på protokollet. I yttrandet uppger Skolverket bland annat att undervisningen är vilseledande, inte följer kursplanen i biologi och att eleverna efter skolans undervisning riskerar att ha mindre kunskap om evolutionsteorin än före.

Vidare uppger Skolverket att evolutionsteorin är den enda vetenskapliga teorin om livets utveckling, och att det inte finns någon forskning som motbevisar den, men att bildspelet lär ut motsatsen. Skolverket skriver att evolutionsteorin inte är någon "hypotes eller teori" som det finns evidens både för och emot. I yttrandet skriver Skolverket även att i och med att undervisningen återkommande presenterar evolutionsförnekande pseudovetenskap som naturvetenskap har undervisningen inte skapat förutsättningar för eleverna att "kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden" och få "inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund", vilket Skolverket uppger är en central del av biologiämnets syfte.

Skolverket skriver även att bildspelet dels innehåller två kortare avsnitt med läroplanscitat och saklig lärobokslignande information om evolutionen, dels ett betydligt längre avsnitt med argument mot evolutionsteorin, argument för att dinosaurier levt samtidigt som människan och många andra kreationistiska idéer utan vetenskapligt stöd samt att detta avsnitt är fullt av sakfel, vantroklningar, samt ett snedvridet och ofullständigt urval av information. Vidare skriver Skolverket att material i bildspelet från rörelsen bakom Intelligent Design felaktigt presenteras som naturvetenskap.

Därtill uppger Skolverket att bildspelet har en förvirrande användning av ordet "forskare" och ger som exempel en bild där det bland annat står att "1000 forskare med högsta möjliga utbildning" har undertecknat en namnsamling mot evolutionsteorin. Skolverket skriver att en majoritet av dessa personer inte är forskare och har ingen utbildning i biologi och kan inte lyftas fram som "forskare" i evolutionssammanhang. Vidare skriver Skolverket att det egentligen är en kreationistisk tankekedja som ligger bakom den nämnda listan. Skolverket hänvisar vidare till en bild där det bland annat står att det även finns naturvetenskapliga motsättningar, inte bara religiösa argument eller världsbildskrockar. Skolverket uppger att detta inte stämmer. I yttrandet anges också att vad än läraren har talat om i sin bildspelsstödda presentation, skulle det krävas goda förkunskaper hos eleverna om de ska kunna ifrågasätta innehållet i text och bild. Något konkret exempel på kritik mot

kreationism och Intelligent Design tas inte upp i bildspelet, enligt Skolverket, utan den kritiska granskningen riktas ensidigt mot evolutionsteorin.

Härutöver uppger Skolverket i sitt yttrande att inlämningsuppgifterna handlar mer om evolutionskritik än evolutionsteorin samt skapar ett oproportionerligt fokus på informationsökning inom och beskrivning av kreationism och Intelligent Design. Enligt Skolverket har inlämningsuppgifterna oskäligt många och okritiska frågor som rör kreationism och Intelligent Design och oskäligt få och ytliga frågor om evolutionsteorin.

Huvudmannens inställning

Enligt huvudmannen sker biologiundervisningen i enlighet med författningarnas krav. Huvudmannen har vidare framfört invändningar mot Skolverkets yttrande, bland annat att det är anmärkningsvärt att Skolverket uttalar sig utan att ha deltagit vid undervisningen och att Skolverkets agenda och ovilja att förstå sammanhanget genomsyrar utlåtandet. Enligt huvudmannen innehåller yttrandet missuppfattningar och direkta felaktigheter. Huvudmannen uppger även bland annat att skolan utöver material som bildspelet och inlämningsfrågorna även har använt en lärobok i undervisningen och att frågor kommer från nationella prov.

Skolinspektionens bedömning av undervisningen

Skolinspektionen bedömer att biologiundervisningen i *grundskolan* om evolutionsteorin fortfarande inte är förenlig med författningarnas krav på att undervisningen ska vara icke-konfessionell, saklig, allsidig och vila på vetenskaplig grund. Vidare sker inte denna undervisning i enlighet med kursplanen i biologi. Skolinspektionens bedömning stöds av det yttrande som inhämtats från Skolverket.

Av Skolinspektionens utredning framgår att biologiläraren undervisat eleverna om argument mot evolutionsteorin. Av utredningen framgår vidare att en stor del av det bildspel som använts i undervisningen innefattar kritik mot evolutionsteorin och att det även är fråga om ett osakligt och ovetenskapligt ifrågasättande som felaktigt framställs som vetenskapligt. Bland annat förekommer argument för att dinosaurier levte samtidigt som människan och många andra kreationistiska idéer utan vetenskapligt stöd. Något konkret exempel på kritik mot kreationism och Intelligent Design tas inte upp i bildspelet, utan den kritiska granskningen riktas ensidigt mot evolutionsteorin. Vidare framgår att inlämningsuppgifterna som läraren använt i sin undervisning skapar ett oproportionerligt fokus på kreationism, Intelligent Design och kritik mot evolutionsteorin. Några frågor i inlämningsuppgifterna, tre av tio frågor, rör visserligen evolutionsteorin i sig, men dessa frågor är få, ytliga och formulerade så att eleverna inte behöver sätta sig in i de delar av evolutionsteorin som kreationism och Intelligent Design vänder sig starkast emot, nämligen den för biologiämnet mycket centrala kunskapen om artbildning och att allt liv på jorden har utvecklats från en gemensam urform. Undervisningen uppfyller därför inte kraven på att vara saklig och vila på vetenskaplig grund. Vidare har skolan därmed inte heller gett eleverna en undervisning i vilken de får inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund, vilket är ett krav enligt kursplanen i biologi. Inte heller har

undervisningen skapat förutsättningar för eleverna att själva kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden, vilket även det är ett krav enligt kursplanen i biologi. Undervisningen har därför inte skett i enlighet med kursplanen i biologi.

Vad huvudmannen har anfört om att det är anmärkningsvärt att Skolverket uttalat sig om undervisningen utan att ha deltagit i undervisningen; att biologiundervisningen skett i enlighet med författningarnas krav; att vissa frågor kommer från nationella prov och att även en lärobok använts i undervisningen förändrar inte Skolinspektionens bedömning. Det stämmer att Skolverket inte har deltagit i undervisningen om evolutionsteorin. Skolverket har dock tagit del av material som läraren använt och protokoll från Skolinspektionens intervjuer med aktuell lärare, elever som deltagit i undervisningen, rektorn och huvudmannen. Därmed bedömer Skolinspektionen att Skolverket har haft ett tillräckligt underlag för att yttra sig i ärendet. Skolinspektionen finner vidare att undervisningen i enlighet med vad som beskrivits ovan inte är förenlig med bestämmelserna, även med beaktande av att undervisningen har innehållit vissa delar som i och för sig skulle kunna sägas uppfylla bestämmelsernas krav, såsom bildspelets kortare avsnitt med saklig lärobokliknande information om evolutionen och de fåtal frågor om evolutionsteorin i sig som hämtats från nationella prov samt att även en lärobok använts. Även om skolan ska vara öppen för olika sätt att skildra omvärlden och uppmuntra att olika åsikter förs fram innebär detta inte en frihet för lärare att avvika från kursplanernas innehåll och den vetenskapliga grund som dessa tar sin utgångspunkt i.

Som ovan framgått bedömer Skolinspektionen att undervisningen har inneburit ett stort, osakligt och ovetenskapligt ifrågasättande av evolutionsteorin. Detta ifrågasättande av evolutionsteorin har en tydlig koppling till skolans konfessionella inriktning, då majoriteten av de alternativa idéer som presenteras i biologiundervisningen är sådana som stöds av kristna sammanslutningar som förespråkar kreationism och Intelligent Design. Mot bakgrund av detta bedömer Skolinspektionen att undervisningen i biologi i grundskolan inte uppfyller kravet på att vara allsidig och icke-konfessionell.

Skolinspektionen har avslutningsvis inte i sin utredning kunnat hitta belägg för annat än att biologiundervisningen om evolutionsteorin i *gymnasieskolan* numera sker i enlighet med författningarnas krav.

Rättsliga utgångspunkter m.m.

Av 1 kap. 3 § skollagen framgår bland annat att med undervisning avses sådana målstyrda processer som under ledning av lärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden. Vidare framgår att med utbildning avses den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål.

Av 1 kap. 5 § skollagen framgår bland annat att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund.

Av 1 kap. 7 § skollagen framgår bland annat att undervisningen vid fristående skolor ska vara icke-konfessionell. Utbildningen i övrigt får ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 11 avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, anges bland annat följande. Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell. Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen.

I kursplanen för biologi, som hör till läroplanen (del 5 i läroplanen), anges bland annat följande. Undervisningen ska skapa förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden. Vidare står det att eleverna genom undervisningen ska få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund samt få perspektiv på hur den har utvecklats och vilken kulturell påverkan den har haft. Av kursplanen framgår även att naturvetenskapliga teorier om livets uppkomst, samt livets utveckling och mångfald utifrån evolutionsteorin, utgör delar av det centrala innehållet. Enligt kursplanen ska undervisningen vidare bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande kring sina egna resultat, andras argument och olika informationskällor.

Av förarbetena till skollagen framgår bland annat följande (prop. 2009/10:165, s. 223 f.). De nationella styrdokumenterna ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. (...) Utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, vilar självklart på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. (...) Regeringen förslår formuleringen ”vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet”. Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Formuleringen tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund.

Av förarbetena till skollagen framgår även bland annat följande (prop. 2009/10:165, s. 227). De grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som utgör utgångspunkten för skolans värdegrund måste utan inskränkningar omfattas även av skolor med konfessionell inriktning. Undervisningen ska bedrivas under iakttagande av läroplanernas krav på saklighet och allsidighet, öppenhet för skilda uppfattningar, tolerans samt möjligheter till personliga ställningstaganden. Den omständigheten att en skola erbjuder vissa konfessionella inslag får således inte inkräkta på sakligheten och allsidigheten i undervisningen. Vidare framgår därtill bland annat att när det gäller uttrycken ”icke-konfessionell”, ”konfessionell inriktning” och ”konfessionella inslag” anser regeringen att det handlar om väl etablerade begrepp

som sedan länge funnits i 1985 års skollag och läroplaner utan att vara definierade och utan att det skapat några större problem. Vidare framgår att regeringen i sammanhanget även vill peka på de uttalanden om möjlig tillämpning av de regler där begreppen ingår som görs i propositionen och att det därför saknas skäl att definiera dem.

Vidare finns ett kommentarmaterial från Skolverket till kursplanen i biologi. I kommentarmaterialet anges att evolutionsteorin har en särställning som teoretisk grund för hela biologiämnet. Skolans biologiundervisning har ett evolutionärt perspektiv både när man studerar ekosystem och människans fysiologi. Genom att anlägga vetenskapshistoriska och filosofiska aspekter på evolutionsteorin ska eleverna få inblickar i vad den har inneburit för vår kultur, världsbild och syn på naturen och naturvetenskapen. Detta är i kursplanen formulerat som att eleverna ska få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund samt få perspektiv på hur den har utvecklats och vilken kulturell påverkan den har haft. Med ett historiskt perspektiv får eleverna möjligheter att diskutera och värdera vilken betydelse kunskaper i biologi har haft för människors levnadsvillkor.

Vid skolans morgonsamlingar förekommer konfessionella inslag som inte är frivilliga

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att det fortfarande förekommer konfessionella inslag på Ekebyholmsskolans morgonsamlingar i grundskolan och gymnasieskolan. Det är i och för sig tillåtet att ha konfessionella inslag i utbildningen vid en fristående skola, men deltagandet måste då vara frivilligt, vilket Skolinspektionen inte anser är fallet här, förutom avseende elevernas deltagande i bönen som ibland förekommer på morgonsamlingen. Nedan utvecklas denna bedömning.

Morgonsamlingarna är obligatoriska och en del av utbildningen i övrigt

Av Skolinspektionens utredning framkommer att morgonsamlingarna är obligatoriska och separerade från undervisningen. Av huvudmannens redovisning framgår att motiveringen till detta är att morgonsamlingarna är en viktig del av skolans värdegrundsarbete och ett informationsforum mellan elever och personal.

Skolinspektionen bedömer att morgonsamlingarna vid låg- och mellanstadiet samt vid högstadiet och gymnasieskolan fortfarande är att betrakta som en del av utbildningen i övrigt och inte som en del av undervisningen. Av utredningen inför föregående beslut från den 10 december 2018 framgick bland annat att den tid som ägnades åt morgonsamlingarna låg utanför timplanen och den garanterade undervisningstiden och att samlingarna inte var en del av undervisningen i något ämne. Vidare framgick exempelvis att morgonsamlingarna för samtliga årskurser var separerade från ämnesundervisningen i elevernas scheman och utredningen gav inte stöd för slutsatsen att eleverna, med anledning av samlingarnas innehåll eller av andra skäl, skulle uppfatta morgonsamlingen som en del av undervisningen. Av Skolinspektionens utredning inför nu aktuellt beslut framgår inte att något av detta har ändrats.

Huvudmannen uppger att morgonsamlingarna fortfarande är separerade från undervisningen och tidsmässigt ligger utöver timplanen och den garanterade undervisningstiden samt inte är betygsgrundande.

Det förekommer konfessionella inslag på morgonsamlingarna

Skolinspektionen bedömer att det fortfarande förekommer konfessionella inslag på morgonsamlingarna i grundskolan och gymnasieskolan. Av Skolinspektionens utredning framgår att det återkommande förekommer att morgonsamlingarna innehåller uppläsning av citat ur Bibeln, uppläsning av berättelser från Bibeln eller texter med kopplingar till bibelberättelser samt text som knyter samman ett levnadssätt med en tro på Gud, samtal om vad Gud vill att människan ska göra och samtal om hur Gud förlåter och hur Bibeln kan hjälpa eleverna. Därtill framgår att det återkommande förekommer en kort bön som avslutning på morgonsamlingarna och att denna bön ofta är kopplad till innehållet i samlingen. Det framkommer dessutom att det finns elever som upplever att morgonsamlingarna har fokus på Bibeln, handlar om Gud eller har många kristna inslag. Att någon exempelvis citerar Bibeln behöver inte alltid utgöra ett konfessionellt inslag. I det här fallet är det dock fråga om upprepade inslag som har koppling till Bibeln och religionen på ett sätt som innebär att morgonsamlingarna återkommande har konfessionella inslag.

Kravet på frivillighet är inte uppfyllt

Skolinspektionen finner vidare vid en samlad bedömning att kravet på att deltagandet i konfessionella inslag i utbildningen ska vara frivilligt inte är uppfyllt. Som framgått ovan är det fortfarande obligatoriskt för eleverna att närvara vid morgonsamlingarna i grundskolan och gymnasieskolan. Kravet på frivillighet kan i och för sig vara tillgodosett även när det är obligatoriskt för eleverna att närvara vid ett visst moment, så länge det är frivilligt för eleverna att aktivt delta. I förarbetena anges att det många gånger kan vara naturligt att alla elever närvarar vid de konfessionella inslagen utan att alla aktivt deltar. Som exempel nämns att det kan handla om att alla elever närvarar under en tackbön före skolmältiden eller vid en bön som avslutar en morgonsamling men att de som inte vill väljer att avstå från att delta i bönen. I nu aktuellt fall bedömer Skolinspektionen att elevers deltagande i en kort avslutande bön som sker på vissa av skolans morgonsamlingar visserligen kan betraktas som frivilligt. Detta då utredningen visar att bönen då är kort samt att rektorn och personalen som håller morgonsamlingarna regelbundet informerar om att det är frivilligt för eleverna att delta i bönen. I det här fallet är det dock ofta inte endast fråga om ett sådant kortare och tydligt avgränsat konfessionellt inslag i form av en avslutande bön som av praktiska skäl kan hanteras på detta sätt, utan återkommande och integrerade inslag med kopplingar till kristendom där det dessutom ofta förekommer avslutande bön som kopplas till det övriga innehållet i morgonsamlingarna. Skolinspektionen bedömer att en elev som inte skulle vilja delta i inslagen som rör Bibeln, Gud eller kristendom, i praktiken skulle ha svårt att avstå från detta, då morgonsamlingarna är obligatoriska och inslagen är återkommande och kan präglade en större del av tiden, än bara en kort och tydligt avgränsad avslutande del. Vid en sammantagen bedömning finner

Skolinspektionen därför att de konfessionella inslagen inte alltid är frivilliga, vilket utgör en brist.

Rättsliga utgångspunkter

Av 1 kap. 3 § skollagen framgår bland annat att med undervisning avses sådana målstyrda processer som under ledning av lärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden. Vidare framgår att med utbildning avses den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål.

Av 1 kap. 7 § skollagen framgår bland annat att undervisningen vid fristående skolor ska vara icke-konfessionell. Utbildningen i övrigt får ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

Av förarbetena till skollagen framgår vidare bland annat följande (prop. 2009/10:165, s. 225 f.). Utbildning är ett vidare begrepp än undervisning och kan även omfatta annan verksamhet än undervisning i den inre och yttre miljön, t.ex. på skolgården och i matsalen. Utbildning kan även omfatta annan verksamhet t.ex. vid lägerskolor, utflykter, studiebesök eller studieresor. Vidare framgår bland annat att i en skola med konfessionell inriktning kan det enligt regeringens uppfattning finnas utrymme för att inom ramen för utbildningen anordna andakter, bönestunder eller annan form av religionsutövning, t.ex. fördjupning i den egna trosläran som konfirmationsläsning. Inget hindrar heller att det kan finnas inslag av religiösa symboler eller dylikt i inredningen. Om konfessionella inslag förekommer i utbildningen ska deltagande vara frivilligt för barnet eller eleven. Hur frågan om frivillighet närmare ska lösas hos varje huvudman måste hanteras lokalt på ett praktiskt fungerande sätt utifrån de behov och förutsättningar som gäller i den aktuella verksamheten. Det kan många gånger vara naturligt att alla elever närvarar vid de konfessionella inslagen utan att alla aktivt deltar. Det kan till exempel handla om att alla elever är närvarande under en tackbön före skolmåltiden eller vid en bön som avslutar en morgonsamling men att de som inte vill väljer att avstå från deltagande i bönen. Möjligheten att ha konfessionella inslag innebär att den konfessionella verksamheten får ges utrymme under skoldagen. Enligt regeringens uppfattning finns det ingen motsättning mellan möjligheten till konfessionella inslag och kravet på att dessa inslag ska vara frivilliga. De konfessionella inslagen ska alltid erbjudas med respekt för elevernas integritet. De grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som utgör utgångspunkten för skolans värdegrund måste utan inskränkningar omfattas även av skolor med konfessionell inriktning.

Motivering till val av verktyg

Enligt 26 kap. 10 § skollagen får Skolinspektionen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna. Ett föreläggande får enligt 26 kap. 27 § skollagen förenas med vite.

Eftersom verksamheten vid Ekebyholmsskolan inte uppfyller författningarnas krav, finns skäl att förelägga Ekebyholmsskolan AB att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Bristerna är fortfarande inte avhjälpna, trots att Skolinspektionen redan tidigare förelagt huvudmannen att avhjälpa dem. Den konstaterade bristen i biologiundervisningen innebär dessutom att eleverna riskerar att ha mindre kunskap om evolutionsteorin efter undervisningen i ämnet, än innan. Detta försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Skolinspektionen finner därför skäl att förena föreläggandet med vite.

X Tommy Lagergren

X Lars-Henrik Bergström

Beslutsfattare
Signerat av: Tommy Lagergren

Föredragande
Signerat av: Lars-Henrik Bergström

I ärendets slutliga handläggning har avdelningsjuristen Erica Ström, juristen Erik Almqvist och juristen Cindra Klingspor Lindblom deltagit.

Hur man överklagar, se bilaga 1

Allmänt om tillsynen:

Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se

Bilaga: Överklagandehänvisning

Bilaga: Överklagandehänvisning

Skolinspektionens beslut om föreläggande med vite får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagandet ställs till Förvaltningsrätten i Stockholm, men ska lämnas till Skolinspektionen, Sveavägen 159 i Stockholm eller skickas till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm.

Överklagandet ska ha inkommit till Skolinspektionen inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om klaganden är en part som företräder det allmänna ska överklagandet dock ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

I skrivelsen ska anges vilket beslut som överklagas och vilken ändring som önskas. De skäl som finns för ändring bör också anges.